

Z á p i s z jednání historické a letopisecké komise RM dne 9.4.2025

Přítomni: Petr Boček, Jiří Březina, Jan Frolík, Simona Klasová, Pavel Kobetič, Veronika Lánská, Tomáš Pavlík, Pavel Starý, Petr Řezníček, Jaromíra Skřepská a Blanka Pavlišová (tajemnice komise)

P r o g r a m:

1. Odhalení pamětních desek: chrudimských poštovních zaměstnanců – obětí 2. sv. války a Karla Lachmanna

Tajemnice informovala komisi, že 8. května se uskuteční slavnostní odhalení obou pamětních desek.

2. Informační text k vysvětlení názvů ulic, náměstí, sídlišť a parků

Text, zasláný členům komise předsedou k projednání v komisi, byl s drobnými úpravami schválen a komise jej doporučuje umístit na web města, Informačního centra a Městské knihovny.

Jednotlivé záznamy tohoto textu jsou sice stručné, odkazují ale na podrobnější informace, které poskytuje např. na svém webu Městská knihovna (v oddíle *Regionální osobnosti*, v části obsahující digitalizované publikace – např. *Chrudimsko a Nasavrcko* a *Stará Chrudim* dr. J. Charváta), nebo publikace *Chrudim. Vlastivědná encyklopedie* (2018).

Informace o významech ulic by event. mohli chrudimští občané i návštěvníci města získat i prostřednictvím QR kódů umístěných na propagačních materiálech Informačního centra (např. na Orientačním plánu Chrudimě), informačním panelu na Resselově náměstí, orientačním panelu u nádražní budovy a QR kód by mohl být i součástí nového vydání Mapy čísel popisných Chrudimě 1:5000 Odboru územního plánování a regionálního rozvoje města.

Text je součástí tohoto zápisu.

3. Návrh na opětné pojmenování Michalského parku na Zieglerovy sady

Komise navrhuje vedení města opětné pojmenovat Michalský park podle chrudimského obrozeneckého děkana, spisovatele a pedagoga J. L. Zieglera (1782–1846).

Podle této výjimečné chrudimské osobnosti byla v Chrudimi v prosinci 1880 pojmenována ulice po severní straně arciděkanského chrámu. Existovala však jen 11 let (do zbourání budovy starého děkanství v roce 1891), v červenci 1926 byl pak prostor kolem kostela sv. Michaela nazván Zieglerovými sady.

Kdy byly přejmenovány na Michalský park, nám není známo (název Zieglerovy sady ještě zaznamenávají mapy krátce po 2. světové válce, v mapě z roku 1980 však již toto pojmenování chybí). J. L. Ziegler je jednou z nejvýznamnějších osobností nejen Chrudimě ale i východních Čech první poloviny 19. století.

Komise je přesvědčena, že si tato významná osobnost, mj. i proto, že je u kostela sv. Michaela (jak je uvedeno i na pamětní desce z roku 1898) pohřben, zcela jistě zaslouží tohoto veřejného připomenutí. Park je ostatně v současné době nepřesně pojmenován (jeho součástí je kostel sv. Michaela nikoli sv. Michala) (**viz usnesení č.2/2025**).

4. Využití staré radnice

Na základě prohlídky interiéru staré radnice doporučuje komise zřídit v 1. poschodí budovy interaktivní expozici věnovanou J. Resslovi a někdejšímu (resp. i současnému) chrudimskému strojírenskému průmyslu, případně také instalovat v suterénu objektu menší expozici věnovanou chrudimskému útrpnému právu. Komise předpokládá, že se před celkovými úpravami budovy počítá i s jejím stavebně-historickým průzkumem.

Příští schůze: 11. června 2025 v 17 hod. (místo konání bude upřesněno)

Program: schválení zápisu do kroniky za rok 2024 místní části Vlčnov; případné konzultace s kronikářkou města (posouzení konceptu zápisu do kroniky města za rok 2024).

V Chrudimi dne 14.4.2025

Zapsal: Kobetič

Ověřila: Klasová

Usnesení Historické a letopisecké komise RM č. 2/2025 ze dne 9.4.2025

Opětné pojmenování Michalského parku na Zieglerovy sady

Komise navrhuje vedení města opětne pojmenovat Michalský park podle chrudimského obrozeneckého děkana, spisovatele a pedagoga J. L. Zieglera (1782–1846).

Podle této výjimečné chrudimské osobnosti byla v Chrudimi v prosinci 1880 pojmenována ulice po severní straně arciděkanského chrámu. Existovala však jen 11 let (do zbourání budovy starého děkanství v roce 1891), v červenci 1926 byl pak prostor kolem kostela sv. Michaela nazván Zieglerovými sady.

Kdy byly přejmenovány na Michalský park, nám není známo (název Zieglerovy sady ještě zaznamenávají mapy krátce po 2. světové válce, v mapě z roku 1980 však již toto pojmenování chybí). J. L. Ziegler je jednou z nejvýznamnějších osobností nejen Chrudimě ale i východních Čech první poloviny 19. století.

Komise je přesvědčena, že si tato významná osobnost, mj. i proto, že je u kostela sv. Michaela (jak je uvedeno i na pamětní desce z roku 1898) pohřben, zcela jistě zaslouží tohoto veřejného připomenutí. Park je ostatně v současné době nepřesně pojmenován (jeho součástí je kostel sv. Michaela nikoli sv. Michala).

Životopis J. L. Zieglera:

Josef Liboslav Ziegler patřil k nejvýznamnějším představitelům českého národně obrozeneckého hnutí ve východních Čechách v první polovině 19. století. Narodil se v Hradci Králové, své dětství však prožil v Chrudimi. Ve třinácti letech toto město na 30 let opustil, aby se sem, po studiích v Hradci Králové a v Praze, několikaletým kaplanováním na severovýchodě Čech a profesorským působením v královéhradeckém kněžském semináři, opět v roce 1826 vrátil jako děkan hlavního chrudimského kostela.

Do města svého dětství si po mnoha letech literárního a jazykového úsilí přinesl své životní krédo: *Nemilujmež národ svůj slovem a jazykem, ale skutky a pravdou!* Toto heslo zde uváděl v život nejen v náboženské a literární oblasti, ale také jako pokrokový hospodář a především jako pedagog. Školství na Chrudimsku pozitivně ovlivňoval zejména po roce 1832, kdy se stal biskupským vikářem a dozorcem národních škol. Zavedl vzdělávání učitelů v české historii, mluvnici a pedagogice a nařídil, aby školní mládež zpívala v kostelech česky místo německy. V Chrudimi také redigoval 12 ročníků prvního českého pedagogického časopisu *Přítel mládeže* a v roce 1842 zde vydal své snad nejvýznamnější dílo *Mluvnici českou ku prospěchu školní mládeže*.

Trvalou památkou na J. L. Zieglera je mimořádně cenná sbírka starých a vzácných tisků a rukopisů. Přibližně polovina z nich je v majetku chrudimského Regionálního muzea. Druhá část (a také jeho podobizna od podlažického rodáka Antonína Machka) zůstala podle Zieglerova přání v majetku církve.

J. L. Ziegler je pohřben u kostela sv. Michaela. Vedle vchodu do kostela je zazděna jeho pamětní deska.

Příloha zápisu

Vysvětlení názvů vybraných chrudimských ulic, náměstí, sídlišť a parku

Ulice

Benoniho^{1,2,3}

Bohumil Benoni (1862–1942), chrudimský rodák – operní pěvec a hudební pedagog.

Břetislavova^{1,2}

Břetislav I. – český kníže (panoval v letech 1034–1055); zemřel v Chrudimi 10. ledna 1055.

Cereghettiho^{1,2}

Josef Ceregetti (zmiňován také jako Cereghetti) (1722–1799) – chrudimský malíř, prozaik a autor Chrudimské kroniky z roku 1771.

Čavisovská

Čavisov – válkou zničená obec v okrese Opava; Chrudim se podílela na její obnově.

Dostálova^{1,2,3}

Npor. Josef Dostál (1892–1917), chrudimský rodák – legionář; padl v bitvě u Zborova.

Dr. Bartůňka

MUDr. Josef Bartůňek (1910–1980) – primář chirurgického oddělení chrudimské nemocnice; zasloužil se o její vznik.

Dr. Jana Malíka^{1,2,3}

PhDr. Jan Malík (1904–1980) – loutkářský režisér, dramatik, historik, pedagog; zasloužil se o vznik chrudimského Muzea loutkářských kultur v roce 1972.

Dr. Václava Peška¹

MUDr. Václav Pešek (1892–1977) – lékař, aktivní účastník protifašistického odboje, předseda ilegálního ONV a předseda prvního poválečného ONV v Chrudimi.

Družstevní

Pojmenována podle svépomocné družstevní bytové výstavby v této oblasti v 70. letech 20. století.

Filištínská

Filištíni – nesemitský kmen, který se kolem roku 1 200 př. n. l. usadil v Palestině; ulice existuje již na mapě z roku 1839 (v domě čp. 43/I na rohu této ulice a ulice Forenské je mezi štukami ze Starého zákona také výjev Samson poráží Filištínské); v přeneseném slova smyslu slovo „filištín“ označuje filutu, chytráka, potměšilce.

Fontinova^{1,2,3}

Samuel Fontin Klatovský (asi 1560–1620) – chrudimský primátor v době protihabsburského stavovského povstání; popraven na Staroměstském náměstí unikl sebevraždou.

Fortenská

Vede k jednomu z průchodů někdejšími městskými hradbami, k tzv. Pardubické fortně.

Generála Klemeše¹

Generál Jaroslav Klemeš (1922–2017), čestný občan Chrudimě – příslušník čs. zahraniční armády v době 2. světové války, příslušník paraskupiny Platinum–Pewter; byl patronem 43. výsadkového praporu v Chrudimi.

Generála Uchytila^{1,2,3}

Generál Stanislav Uchytil (1909–1991), chrudimský rodák, čestný občan Chrudimě – jeden ze šesti velitelů 2. čs. samostatné paradesantní brigády 1. armádního sboru L. Svobody podílející se na osvobození naší republiky.

Hniličkova^{1,2,3}

Alois Hnilička (1826–1909) – hudební skladatel, ředitel kůru při arciděkanském chrámu v Chrudimi.

Holubovská

Pojmenována podle majitele někdejšího hospodářského dvora v 16. století.

Hradební

Rovnoběžně s touto ulicí vedly hradby; bořeny byly postupně od 2. pol. 19. století.

Hradištní

Podle původního pravěkého hradiště, jednoho z nejstarších v Čechách; vyskytovalo se v prostoru této ulice.

Janderova

František Jandera (1943–1985) – spolutakladatel hasičského sboru v Markovicích v roce 1981 (v září 2011 byla v Markovicích na jeho památku odhalena pamětní deska).

Jiráskova

Alois Jirásek (1851–1930), čestný občan Chrudimě – spisovatel; manželka Marie, rozená Podhajská, se narodila v Chrudimi ve Filištínské ulici čp. 29/I.

K Májovu

Název podle bývalého majitele mlýna a dvora rychtáře Jana Máje (dal mj. postavit viniční sloup sv. Václava).

K Píšťovům

Název Píšťovy je připomínán již v 15. století. Původně skupina domků podél potůčku Studeného (také používán název Pod Trativodem); píštět = prýštit, vytékat.

K Ploché dráze

Ulice směřující k tomuto někdejšímu sportovišti.

K Presům

Název podle způsobu zpracování vinných hroznů, tzv. presování (lisování).

Korbářova¹

Jan Korbář (+1560) – chrudimský primátor v době protihabsburského povstání v roce 1547.

Koželužská

Název odvozen od řemesla provozovaného v této části města.

Krocínova^{1,2,3}

Matěj Krocínovský (Krocín) (1583–1648), chrudimský rodák – pobělohorský exulantský spisovatel (zemřel v Žitavě).

Lázeňská

V pol. 15. století se nacházely v blízkosti bývalého špitálu u kostela sv. Jana Křtitele (v místě dnešní budovy muzea) lázně; další lázně byly provozovány do pol. 16. století pod Pardubickou fortanou.

Lindy

Název podle starých lip (německy die Linde = lípa).

Luhanova¹

Cyril Luhan (1904–1973) – stavitel působící od roku 1931 v Chrudimi; až do roku 1948 zde realizoval řadu rodinných, bytových i jiných staveb (např. Husův sbor, budovu finančního ředitelství).

Lupáčova^{1,2,3}

Martin Újezdský, zvaný Lupáč (asi 1400–1468) – husitský teolog a diplomat (účastník jednání na Basilejském koncilu); v letech 1432–1436 byl farářem v Chrudimi.

Malecká

Neznámý původ, snad jde o pojmenování malé části bývalého Janského podměstí.

Na Kopanici

Název podle okopávání vinné révy v místě tehdejších vinic.

Na Ostrově

Ulice, kde Chrudimka se svým ramenem tvořila až do regulace řeky ostrov.

Na Sádkách

Součást někdejší Rybářské čtvrti.

Na Šancích

Tato městská část byla pojmenována podle šancí (valů) pravěkého hradiště.

Na Valech

Pojmenována podle valů opevňujících bud' předhradí raně středověké Chrudimě, nebo vrcholně středověké Nové Město; částečně dochovány v zahradách domů čp. 493 a 519/II.

Na Vazovce

Název vznikl pravděpodobně podle zde rostoucího stromu – jilmu vaz; dle literatury jméno Vazovec vzniklo zpodstatňující příponou –ec z přídavného jména vazový (tj. les).

Na Větrníku

Název podle charakteristických klimatických podmínek místa.

Podfortenská

Ulice pod jedním ze dvou dochovaných průchodů městskými hradbami – tzv. Pardubickou fortanou.

Podhůra

Ve středověku používán název Hůra Králové; označoval území lesních pozemků věnovaných královnou, jejichž výnos byl určen pro městský špitál.

Přemysla Otakara

Přemysl II. Otakar – český král (panoval v letech 1253–1278); v době jeho vlády (před rokem 1276) vzniklo v Chrudimi skutečné středověké město.

Radoušova^{1,2,3}

Matouš Radouš (asi 1550–1631), chrudimský rodák – malíř obrazů a podobizen; autor výzdoby českého kancionálu literátů chrudimských z roku 1570.

Rybičkova^{1,2,3}

Antonín František Rybička (1812–1899), čestný občan Chrudimě – vrchní rada Nejvyššího zemského soudu ve Vídni, literární historik a dějepisec; v letech 1837–1846 působil v Chrudimi.

Soukenická

Název odvozen od řemesla provozovaného v této části města (původní soukenická valcha byla koncem 19. století přeměněna na soukenickou továrnu, jejíž provoz byl zastaven před 1. světovou válkou).

Strojařů

Pojmenována v roce 1974 „na počest pracovníků strojírenského závodu Transporta“.

Střelecká

Přístupová cesta ke střelnici Na Pumberkách, upravovaná ostrostřelci koncem 19. století; už v 16. století se nedaleko od této ulice (na parkánu pod hradbami) nacházela střelnice.

Svěchyňova^{1,2,3}

Ulice připomíná starý chrudimský rod Svěchů (Svěchinů) z Paumberka (erb a titul získali jeho příslušníci v roce 1546); nejvýznamnějším představitelem rodu byl dr. Gabriel Svěch z Paumberka (1516–1587) – apelační rada na Pražském hradě a profesor Karlovy univerzity.

Sýkorova^{1,2,3}

Ulice připomíná příslušníky rodiny chrudimského advokáta JUDr. Josefa Sýkory (1845–1909) a profesora Oldřicha Sýkory (1861–1945); JUDr. Vilém Sýkora (1873–1942) byl v letech 1923–1927 starostou Chrudimě.

Šnajdrova

Jan Šnajdr (1925–1945) – oběť květnového povstání v Chrudimi v roce 1945.

Štěpánkova^{1,2,3}

Jan Nepomuk Štěpánek (1783–1844), chrudimský rodák – dramatik a organizátor divadelního života.

Tovární

Od 60. let 19. století oblast průmyslových podniků zpracovávajících zemědělské produkty; v roce 1867 zde vznikl cukrovar, v roce 1871 lihovar a o rok později sladovna.

U Parku

Ulice směřuje k největšímu chrudimskému parku, založenému v letech 1875–1876 především z prostředků továrníka Fr. Wiesnera.

U Valchy

Ulice pojmenována podle valchy sloužící koželuhům, soukeníkům a jirchářům.

U Vápenky

Ulice pojmenována podle vápenné pece založené v roce 1897; stála v prostoru vpravo za železničním přejezdem naproti urnovému háji.

V Blehovsku

Název podle majitele mlýna J. Blehy (vlastnil ho v roce 1656).

V Hliníkách

Část někdejšího rozsáhlého území mezi někdejším tzv. Depem a silnicí na Ostřešany, kde se od poloviny 18. století těžila hlína.

V Průhonech

Průhonem označována cesta, po níž byl vyháněn dobytek na pastvu.

V Tejnecku

Název pochází buď podle silnice vedoucí k Hrochovu Týnci, nebo novoměstského palisádového (otýnného) opevnění.

Václavská

Podle sloupu sv. Václava (původně sloupu Umučení Páně) postaveného nákladem Jana Máje v roce 1641.

Vaňkova^{1,2,3}

Josef Vaněk (1886–1968) – chrudimský zahradní architekt.

Vlčí Hora

Tato část města pojmenována buď podle výskytu vlků nebo pravděpodobněji podle neúrodnosti (hladovosti) celého území ve strmém svahu s opukovou skálou.

Za Pivovarem

Název odvozen od městského pivovaru vystavěného v blízkosti této silnice v roce 1868; poslední várka piva zde byla vyrobena v roce 1942.

Náměstí

Masarykovo náměstí

Tomáš Garrigue Masaryk (1850–1937), čestný občan Chrudimě – 1. prezident Republiky československé; jako prezident navštívil Chrudim 15.6.1920.

Popperovo náměstí^{1,2,3}

Friedrich (Bedřich) Leopold Popper (1866–1941) – majitel chrudimské továrny na obuv.

Resselovo náměstí^{1,2,3}

Josef Ressel (1793–1857), chrudimský rodák – lesník a technik, vynálezce lodního šroubu.

Školní náměstí

V této části města se nachází stará školní budova (čp. 57/I), někdejší budova gymnázia (čp. 6/II) a budova bývalé odborné školy pro zpracování dřeva (čp. 238/II).

U Vodárny

Vodárna existuje v místě někdejší soukenické valchy od 2. pol. 17. století; dnešní objekt čp. 111/II pochází z přestavby v roce 1852.

Všehrdovo náměstí^{1,2,3}

Viktorin Kornel ze Všehrd (kolem roku 1460–1520) – chrudimský rodák, významný humanista a právník.

Sídliště

Na Legumě

Leguma – pojmenována podle zahradnického podniku k rychlení zeleniny založeného Fr. Wiesnerem v roce 1932 (zrušen byl po roce 1945). Název vznikl z francouzského slova légume = zelenina.

Na Skřivánku

Název připomínán již od 15. století, bývalá Skřivánčí „huorka“ – samostatné návrší s vinicemi se svahem k jihu.

Sídliště Jaroslava Lonka^{1,2,3}

Jaroslav Lonek (1904–1945), chrudimský rodák – letecký konstruktér, účastník protinacistického odboje.

U Stadionu

Sídliště leží v blízkosti sportovního stadionu.

Park

park Střelnice

Známé působiště chrudimských ostrostřelců.

Podrobnější informace:

a/ k osobnostem:

¹ Chrudim. Vlastivědná encyklopedie (2018).

² Web Městské knihovny → Historie Chrudimska → Osobnosti Chrudimska.

³ Kobetič, P.: Osobnosti Chrudimska (2002).

b/ k pomístním a místním názvům:

Chrudimsko a Nasavrcko, sv. 4. (1926).

Charvát, J.: Stará Chrudim (1991).

Olivová–Nezbedová, L. a kol.: Pomístní jména v Čechách (1995).

Šášinková, M.–Kobetič, P.: Ulice a náměstí v Chrudimi (2000).

Chrudim. Vlastivědná encyklopedie (2018): hesla ulice, místní a pomístní jména, náměstí.

Poznámka:

Zpracoval Mgr. Pavel Kobetič za přispění členů Historické a letopisecké komise a za částečného použití textu publikace *Ulice a náměstí v Chrudimi* (2000) autorů M. Šášinkové a P. Kobetiče (2025).